

De onderkant van Du oder Ich

Met haar meer recente werk bewandelt Nadine De Meester de fijne lijn tussen “geïnspireerd op” en de intussen gemeengoed geworden appropriatie – een lijn die, welbeschouwd, uiteindelijk niet zo fijn lijkt te zijn. Haar keuze om zich in dit werk te baseren op het werk van een andere kunstenaar is een voor haar ongewone wending die een echter veelbetekenend kader voor haar oeuvre *so far* weet af te tekenen en wellicht als een scharniermoment kan leiden naar nieuwe beeldende pistes.

Du oder Ich is een cruciaal werk in het oeuvre van de onlangs overleden Oostenrijkse kunstenaar Maria Lassnig (1919-2014). Het werk van Lassnig, dat naast een overvloedige grafische output en schilderijen ook sculpturen en animatiefilm omvat, richt zich haast uitsluitend op het spanningsveld tussen “de oppervlakte (van de huid, van het schilderij, van de verf), en de innerlijke wereld (van de schilder, van de persoon die naar het schilderij kijkt). De kunstenaar is simultaan zichzelf, het lichaam dat ze bewoont, en het subject van haar eigen creativiteit.”¹

Lassnigs werk drukt volgens kunsthistoricus Karen Lang “een strijd tussen innerlijk en uiterlijk, tussen de kunstenaar als subject en de kunstenaar als object uit. Het richt zich op expressie – op het naar buiten brengen van het innerlijke, het creëren van een brug tussen innerlijk en uiterlijk. Maar Lassnigs kunstwerken behandelen ook de scheiding tussen de innerlijke beleving en het bewustzijn *in* het zelf, de kloof tussen voelen en uitdrukken die door het bewustzijn wordt afgedekt.”² Lassnig zelf hanteert de termen *Körpergefühl* en *Körperbewusstsein* om haar werk te beschrijven. Het voelen en het bewust zijn te voelen, als twee op zich staande ervaringen. In *Du oder Ich* wordt dit op een ondubbelzinnige, haast brutale, manier duidelijk gemaakt. De kunstenaar, naakt, pistolen in de hand, neemt zowel de innerlijke als de uiterlijke wereld onder schot. In haar kunst zijn lichaamservaring en lichaamsbewustzijn twee aparte elementen, die desalniettemin toch met elkaar verbonden zijn.³

Nadine De Meester maakt zich zowel het beeld van Lassnig als de tweespalt die daarin wordt uitgedrukt eigen en verschuift, als beeldhouwer, de toegang tot het werk naar de overweldigende *materialiteit* die ook haar overige werken typeert. Lassnigs uiterlijke wereld wordt materie in de overtreffende graad: De Meesters beeld is groter dan menselijke schaal, enorm, massief, lijfelijk, *zwaar*. Het beeld, het object, het volume, overvalt als het ware de toeschouwer, overweldigt hem. Het is een van kleur ontdane *physicaliteit* die samenvalt met de dreiging die spreekt uit het naar de toeschouwer gerichte pistool of het haast onontkoombaar moment van *selbstvernichtung*.

Zelfvernietiging: het ver-nieten van het zelf, het niet-zijn van het zelf.

Zwaarte is een constante in het werk van de Meester: haar beelden torsen de zwaarte, maar dragen ze ook in zich, een duidelijke parallel met Lassnigs benadering van innerlijk/uiterlijk. De zwaarte die zich hier uit in de massiviteit van het beeld wordt op een tweede manier veruitwendigd: het beeld is letterlijk onder zijn eigen gewicht bezweken. In het werk van Lassnig zijn de benen afgesneden, een haast onhandige verkorting wekt de suggestie dat het subject, in dit geval Lassnig zelf, ergens op zit, met de knieën gevouwen. Bij De Meester zit het beeld vlak op de grond, de benen wijd gespreid. Meer dan in het oorspronkelijke schilderij valt de geladenheid en ambiguïteit van deze pose op. De opengesperde benen wekken zowel een gevoel van ontvankelijke

seksualiteit als van uitdagende dreiging op en echoën het dubbele gebaar van de handen. Als Lassnig in *Du oder Ich* commentaar levert op de objectificatie van de vrouw, dan is dit bij De Meester letterlijk te nemen. De onderkant van het beeld is een spiegeling van het spel met de pistolen, de toeschouwer wordt onder schot genomen terwijl hij/zij naar het opengesperde geslacht van het beeld getrokken wordt. In de opening van de benen kan *de ander* zowel ontvangen als geboren worden. Creatie en procreatie.

Nadine De Meester heeft *Du oder Ich* een onderkant gegeven, en daarmee meteen ook blijk gegeven begrepen te hebben dat Lassnigs beeld niet gaat over leven of dood, zoals een oppervlakkige lezing zou kunnen laten vermoeden, maar over het *in zich* zijn en niet zijn, zijn en bewust zijn te zijn. Ook dat is een zwaarte die wij allen in ons dragen, een vraag die wij ons bij een volgend moment voor de spiegel kunnen stellen: jij of ik?

Michael Meert
Juni 2014

1. Jennifer Higgle, "Too Few Words," tentoonstellingscatalogus, Serpentine Gallery (London: Koenig Books, 2008), zonder paginanummering.
2. Karen Lang, Maria Lassnig's Body Sensation, Body Awareness, X-TRA Contemporary Art Quarterly, winter 2009, vol. 12, nr. 2, laatst online geconsulteerd per 03.06.2014 via <http://x-traonline.org/article/maria-lassnigs-body-sensation-body-awareness/>
3. *ibid.*